

Jaworzno, 10 maja 2016r

Adres biura:
ul. Północna 9 B
43-600 Jaworzno

**Szanowna Pani
Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny Pracy
i Polityki Społecznej**

W związku z trwającymi konsultacjami projektu rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego Stowarzyszenie Samorządowych Ośrodków Pomocy Społecznej FORUM przekazuje poniżej stanowisko odnoszące się do projektowanych zapisów, jednocześnie wskazując, że w naszej ocenie niezbędne są znacznie szersze zmiany w tym obszarze. Kwestia środowiskowych wywiadów rodzinnych jest ważnym obszarem dyskusji w sytuacji zmieniającej się pomocy społecznej (np. w kontekście wdrażanego rozdzielania pracy socjalnej od prowadzenia postępowań administracyjnych), a także rozszerzenia stosowania środowiskowych wywiadów rodzinnych na inne obszary, niż ustalanie uprawnień do świadczeń pomocy społecznej. Liczymy na to, że jeszcze w tym roku możliwa będzie szeroka dyskusja na temat roli i charakteru środowiskowego wywiadu rodzinnego, skutkująca kolejnymi zmianami prawa.

Aktualnie środowiskowy wywiad rodzinny, o którym mowa w art. 107 ustawy z dnia 12 marca 2004r o pomocy społecznej wykorzystywany jest przede wszystkim, jako podstawowy element postępowania administracyjnego w sprawie ustalenia uprawnień do świadczeń pomocy społecznej (choć w oparciu o literalną analizę art. 121 ust 3a ustawy o pomocy społecznej należałoby środowiskowy wywiad rodzinny uznać za formę pracy socjalnej). Środowiskowy wywiad rodzinny przeprowadzany jest w miejscu zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie. Zgodnie z orzecznictwem sądów administracyjnych, w toku każdego postępowania administracyjnego w sprawie świadczeń pomocy społecznej (z wyłączeniem świadczeń, o których mowa w art. 106 b ustawy) niezbędne jest przeprowadzenie środowiskowego wywiadu rodzinnego, o którym mowa w art. 107 ustawy. Oznacza to, że w wielu przypadkach zachodzi konieczność przeprowadzania systematycznie, co miesiąc środowiskowego wywiadu rodzinnego w miejscu zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie. Powoduje to, że postępowania w sprawie przyznania świadczeń pomocy społecznej zajmują ogromną część czasu pracy pracowników socjalnych i są niezwykle kosztowne, a koszty postępowania niejednokrotnie są wyższe, niż wartość przyznawanej pomocy. Ponadto pracownicy socjalni zmuszeni są do

ograniczenia realizacji innych obowiązków służbowych (np. pracy socjalnej), w celu terminowego i skutecznego przeprowadzenia postępowań administracyjnych, opartych właśnie na przeprowadzanych systematycznie, wielokrotnie w ciągu roku, środowiskowych wywiadach rodzinnych.

Mając powyższe na uwadze SSOPS FORUM od dawna postuluje wprowadzenie możliwości odstąpienia od przeprowadzania przynajmniej części środowiskowych wywiadów rodzinnych w miejscu zamieszkania (na rzecz tzw. trybu wnioskowego lub wywiadów przeprowadzanych w siedzibie Ośrodka) np. w przypadku postępowań administracyjnych prowadzonych w związku z wnioskiem o świadczenie pomocy społecznej, u osoby korzystającej z innych świadczeń pomocy społecznej o charakterze okresowym, jeżeli od daty przeprowadzenia środowiskowego wywiadu rodzinnego w miejscu zamieszkania nie minęło więcej niż 6 miesięcy, a w sytuacji osoby/rodziny nie nastąpiły zasadnicze zmiany (zmiana miejsca zamieszkania, zmiana składu osobowego rodziny, sytuacja kryzysowa w rodzinie, np. utrata mienia na skutek grabieży, czy pożaru). Wprowadzenie takiego rozwiązania (np. poprzez zmiany zapisu §2 pkt 3 projektu rozporządzenia) jest racjonalne zarówno z perspektywy instytucjonalnej (ośrodków pomocy społecznej, pracowników socjalnych,) jak i świadczeniobiorców. Ważna jest racjonalizacja tak środków publicznych (wydatkowanych na prowadzone postępowania), jak i organizacji czasu i pracy (bardziej efektywne wykorzystanie czasu pracowników socjalnych, zgodnie z celami pomocy społecznej).

Pracownik socjalny przeprowadza także środowiskowy wywiad rodzinny w związku z zapisami art. 11 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Analiza sytuacji rodziny, do przeprowadzenia której jest, w oparciu o przywołany przepis zobowiązany, dotyczy określenia czy rodzina przeżywa trudności opiekuńczo- wychowawcze, w jakim zakresie i stopniu i czy w związku z powyższym potrzebuje wsparcia asystenta rodziny. W naszej ocenie informacje wynikające z formularza część I - znajdującego się w załączniku nr 1 do projektowanego rozporządzenia, w tym punktu III podpunkt 4 tego formularza są zbyt ogólne i niewystarczające do dokonania niezbędnych ustaleń i analizy w tym zakresie. Dlatego proponujemy rozszerzenie punktu III „SYTUACJA RODZINNA OSÓB WSPÓLNIE ZAMIESZKUJĄCYCH” .

Uwzględniając powyższe proponujemy odstąpienie od wprowadzenia części IX wywiadu, tj. dotyczącej osób, o których mowa w art. 15 ust. 1 i 2 oraz art. 22 ustawy z dnia 11 lutego 2016r o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci.....Proponowany wzór kwestionariusza wywiadu zawiera poza podstawowych danymi osobowymi, o charakterze identyfikacyjnym „ustalenia pracownika w zakresie wątpliwości....”, natomiast nie określa zakresu danych i informacji, jakie może pozyskać (przetwarzać) pracownik socjalny/ośrodek pomocy społecznej. Wobec powyższego powstaną znaczące wątpliwości interpretacyjne, co do uprawnień pracownika socjalnego do zakresu ustaleń (dochód rodziny? struktura wydatków? stan zdrowia i wynikające z niego wskazania dietetyczne?) itp). Wątpliwości będą tym większe, że przeprowadzanie tego wywiadu jest formą realizacji kontrolnej roli pracownika socjalnego, a nie, przypisanej mu, ustawą o pomocy społecznej, roli wspierającej i de facto czyni z pracowników „policję socjalną” (już dziś w różnych mediach można przeczytać o „agentach kontrolujących wydatki”, „kontrolerach” itp). W

naszej ocenie okoliczności wskazane w art. 15 ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci tj. wątpliwości, co do sprawowania opieki, wydatkowania świadczenia wychowawczego niezgodnie z przeznaczeniem i marnotrawienia świadczenia są bezpośrednio związane z obawą, co do właściwego realizowania funkcji rodzicielskich i mogą wskazywać na przeżywanie trudności opiekuńczo- wychowawczych. W związku z powyższym, stosownie do zapisu art.11 ustawy o wspieraniu rodziny, jest to podstawą do przeprowadzenia środowiskowego wywiadu rodzinnego część I, w celu ustalenia sytuacji rodziny (w tym zakresu trudności op-wych) i zapewnienia jej odpowiedniego wsparcia (także w zakresie umiejętności gospodarowania budżetem domowym). Takie działanie jest zgodne z misją pomocy społecznej.

Pozwalamy sobie zaproponować także, by alternatywnie do powyższych dwóch propozycji (tj. rozszerzenia punktu III w części I kwestionariusza wywiadu oraz wykorzystywania części I kwestionariusza wywiadu do diagnozy sytuacji rodzin, o których mowa w at. 11 ustawy o wspieraniu rodziny, w tym w art. 15 i 22 ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci) wprowadzić część IX kwestionariusza środowiskowego wywiadu rodzinnego, jednak na odmiennym od proponowanego w projekcie rozporządzenia formularzu, zawierającym dane i informacje niezbędne do ustalenia sytuacji rodziny w kontekście przeżywania trudności opiekuńczo- wychowawczych.

Pozwalamy sobie także zauważyć, że projektowana część VIII wywiadu poza danymi osobowymi o charakterze identyfikacyjnym zawiera jedynie wnioski pracownika socjalnego, natomiast nie określa okoliczności, informacji i danych, na podstawie których wnioski te zostały sformułowane. Proponujemy rozszerzenie formularza część VIII o powyższe.

Na koniec, przywołując nadal potrzebę dalszych dyskusji i prac nad rolą, zakresem i formą środowiskowego wywiadu rodzinnego, pragniemy zwrócić uwagę na, niezbędną w naszej ocenie do przeprowadzenia, szeroką kampanią społeczną o charakterze informacyjnym. Celem tej kampanii powinno być budowanie wizerunku pomocy społecznej, jako instytucji wspierającej rodzinę (a nie kontrolującej), przedstawienie oferty wsparcia dla rodzin przeżywających różne trudności w zakresie pełnienia funkcji rodzicielskich, w tym w oparciu o dobre praktyki oraz budowania pozytywnego wizerunku pracownika socjalnego.

W imieniu Zarządu Stowarzyszenia
Sekretarz

O. Filipiak

Olga Filipiak- Wadas